

A black and white photograph of a man, Isaac Israëls, standing in a room. He is wearing a dark, wide-brimmed hat and a dark, heavy coat over a lighter-colored shirt and tie. He has a mustache and is looking slightly to the right. The background shows a window with a view of a building and a dark shadow on the wall to the right.

**Isaac Israëls
(1865-1934)**

Isaac Israëls (1865-1934)

Isaac Lazarus Israëls werd op 3 februari 1865 in Amsterdam geboren als de zoon van de Haagse School-schilder Jozef Israëls (1824-1911) en Aleida Schaap (1843-1894). In 1871 verliet de familie de hoofdstad en vertrok naar Den Haag. Al snel zag vader Jozef Israëls dat zijn zoon talent had, waar hij zeer blij mee was. Tussen 1878 en 1880 bezocht Israëls de Academie voor Beeldende Kunsten in Den Haag. In de periode die hierop volgde, schilderde hij veel militaire schouwspelen en portretten en behaalde hiermee veel successen. Toch waren dit niet de genres waarmee hij verder wilde. Vooral de stad trok en na wat rondgereisd te hebben door Brabant en Zeeland vestigde hij zich in 1887 weer in Amsterdam waar hij werd opgenomen in de kring van de Tachtigers.¹

Israëls genoot tussen 1887 en 1894 volop van de levendige sfeer die in Amsterdam heerste in de cafés, dansgelegenheden en op straat. Hij maakte ook werken waarin deze onderwerpen terugkwamen (zie afbeelding 9). Hij exposeerde echter erg weinig in deze jaren. Hier maakte vooral

Afb. 9. Isaac Israëls, *Meisjes van de Munt*, ca. 1894, pastel, 530 x 530 mm, particuliere collectie.

zijn moeder zich druk om. Haar zorgen uitte zij in 1888 in een brief aan Albert Verwey:

[...] Stil en rustig in het atelier zitten, schilderijen componeerend die de lui goed betalen, en toch het l'Art pour l'Art tot devies, dit heeft hij steeds vóór zich gezien, zoo werkte hij vroeger ook. Men moet hem nu slechts zien werken, met opgestroopte hemdsmouwen, en bloote armen, voor honderde, neen voor duizende guldens aan materiaal vermorsend, als een gek werkend, om, al is men leek, te beseffen dat dit de manier niet is! [...] Nu heeft hij zijn talent vermoord, hij is met zijn kunst

op een dwaalweg geraakt, - hij zit in de modder, hij zal er nog voor goed in omkomen, ten zij hij weer dezelfde rustige eenvoudige schilder-burger wordt van voorheen.²

¹ A. Wagner, *Isaac Israëls*, Amsterdam 1969, p. 9.

² Brief van Aleida Schaap aan Albert Verwey van 12 december 1888, website RKD <[http://www.rkd.nl/rkddb/\(sfugikykmzpbca45drbfzbq5\)/detail.aspx?parentpreref=>](http://www.rkd.nl/rkddb/(sfugikykmzpbca45drbfzbq5)/detail.aspx?parentpreref=>) (8 juni 2012).

De zorgen van zijn moeder zouden kunnen zijn voortkomen uit de schilderijstijl die Isaac Israëls vanaf het moment dat hij in Amsterdam woonde ontwikkelde. Israëls sloeg een heel andere weg in met zijn kunst dan zijn vader. Hoewel hij in eerste instantie heel nauwgezet werkte, wilde hij in het werk dat hij Amsterdam maakte de snelheid van het moderne leven weergeven. Hij was niet langer geïnteresseerd in het maken van geheel uitgewerkte schilderijen zoals wel het geval was geweest bij zijn militaire figuurstukken. Hij schilderde nu wat hij op een bepaald moment zag. Deze snelheid was terug te vinden in zijn kunst, die daardoor soms onaf leek. In een later hoofdstuk zal een werk worden besproken waarin de beweging waarnaar hij zocht, verbeeld wordt. Het publiek zag zijn stijl vooral als slordig en verweet hem ongeduldigheid.³ Na 1895 onderging de stijl van Israëls geen veranderingen meer. Wel werd hij in zijn kleurgebruik lichter en werd zijn penseelvoering levendiger.⁴

Reizen

Isaac Israëls was een zeer reislustige man. Deze reislust had hij al vroeg meegekregen van zijn familie. Hij is zelfs van school gehaald om met zijn vader, moeder en zus een grote reis door Europa te kunnen maken.⁵ Rond 1900 kwam hij in contact met het modehuis Hirsch, dat een filiaal in Amsterdam had. Van hen kreeg hij, bij hoge uitzondering, toestemming op modeshows, in de paskamers en in de naaiateliers te schetsen en tekenen. Israëls verbeeldde zowel het personeel dat aan het werk was als de klanten van het modehuis (zie afbeelding 10).⁶ In 1903 kon hij in Parijs bij de courturier Paquin komen tekenen en daarvoor verhuisde hij naar de stad. Het was bijzonder dat Israëls bij deze modeontwerper mocht komen tekenen, want ontwerpers waren altijd bang dat een kunstenaar als spion fungeerde

Afb. 10. Isaac Israëls, *Twee vrouwen, Catherinettes*, ca. 1910, olieverf op doek, 93 x 65 cm, particuliere collectie.

³ S. de Bodt, *Isaac Israëls. Hollands impressionist*, tent.cat Rotterdam (Kunsthall) 1999, p. 63.

⁴ A. Wagner, *Isaac Israëls* 1969 (zie noot 1), p. 17.

⁵ E. Veldpape, *Isaac Israëls. Chroniqueur van het vlietende leven*, Otterlo 1999, p. 10.

⁶ S. de Bodt, *Isaac Israëls* 1999 (zie noot 3), p. 87.

om ontwerpen te kopiëren voor de concurrent.⁷

In de tijd dat hij bij Paquin aan het tekenen was, maakte hij kunstwerken van Parijs zelf en de mensen die zich aan het vermaken waren, net als wat hij in Amsterdam had gedaan. Israëls zou tot 1925 een atelier in Parijs aanhouden, maar daar verbleef hij niet het hele jaar. Na zijn periode bij Paquin in Parijs zou hij onder andere nog Londen, verschillende steden in Zwitserland en Italië en een aantal Scandinavische landen aandoen. Maar één van de bijzonderste reizen die Israëls zou maken, was de reis naar Nederlands-Indië tussen 1921 en 1922. Vóór zijn reis schilderde hij ook al exotisch uitzijende thema's, gebaseerd op wat hij Amsterdam zag van overzeese gasten, zoals zijn vriend Raden Mas Jodjana, een Javaanse danser.⁸

Vanaf 1923 tot aan zijn dood in 1934 woonde Israëls in Den Haag. Hij was zijn wilde haren in de loop der jaren een beetje kwijt geraakt en vond het dus ook niet zo erg dat er een stuk minder te zien en te beleven viel in Den Haag dan in Amsterdam. Ook in deze jaren bleef hij reizen ondernemen

Afb. 11. Isaac Israëls, *Lido, Venetië*, 1925-1930, olieverf op doek, 50 x 70 cm, Frans Halsmuseum.

naar onder andere Italië (zie afbeelding 11). Tot het einde van zijn leven bleef hij schilderen. Israëls ging graag met jongere kunstenaars om, waarschijnlijk omdat hij zich met hen in de buurt minder oud voelde.⁹ Op 4 oktober 1934 werd hij bij het oversteken door een auto geschept. Israëls gaf in eerste instantie aan

dat er niets aan de hand was, maar twee dagen later ging het steeds slechter met hem. Op 7 oktober 1934 overleed hij waarschijnlijk aan de gevolgen van het ongeluk.

Het atelier van Isaac Israëls

Ook Isaac Israëls heeft Oosterpark 82 gewoond. In 1888 betrok hij het atelier op de begane grond. Dit was eerst het atelier van de kunstenaar George Hendrik Breitner, maar deze verhuisde naar de eerste verdieping. Breitner sprak al vroeg in de carrière van Israëls lovend over hem en Israëls had op

⁷ S. de Bodt, *Isaac Israëls* 1999 (zie noot 3), p. 96.

⁸ S. de Bodt, *Isaac Israëls* 1999 (zie noot 3), p. 128.

⁹ E. Veldpape, *Isaac Israëls. Chroniqueur van het vlietende leven*, 1999 (zie noot 5), p. 10.

zijn beurt grote bewondering voor Breitner. Waarschijnlijk is Breitner van grote invloed geweest bij zijn keuze voor het verbeelden van het stadsleven. Breitner en Israëls zouden met ruzie uit elkaar gaan doordat Israëls de modellen van Breitner vaak inpikte. Hij had ze zijn atelier al ingeprijsd (vaak vergezeld van een grotere beloning dan Breitner hen bood) voordat zij de trap naar het atelier van Breitner op de eerste verdieping hadden kunnen nemen. Daarnaast zou Breitner het niet op prijs hebben gesteld dat Israëls zijn onderwerpen had overgenomen. In 1903, op de begrafenis van een bevriende schilder, zouden zij hun ruzie weer bijleggen.¹⁰

In zijn atelier ontving Israëls figuren die op zijn schilderijen te zien zijn en die hij van de straat had gehaald, maar ook de dienstmeisjes die op de derde verdieping van het huis woonden, kwamen poseren. Hoewel hij dus modellen op zijn atelier ontving, waren de straten van Amsterdam zijn belangrijkste werkruimte. Vanaf 1894 werkte hij veel en plein air op de grachten van Amsterdam. Hiervoor had hij al eerder een vergunning van de gemeente gekregen, maar het was er nooit echt van gekomen deze vergunning ook echt te gebruiken. Gezeten op een krukje, schilderde hij de mensen die over de grachten liepen. Veel van hen waren arbeidersvrouwen zoals waspitten en hij schilderde ook de dienstmeisjes die voorbij kwamen. Israëls bekeek het straatleven het liefst van bovenaf. Daarom huurde hij af en toe een kamer boven een winkel zodat hij het winkelde publiek kon schilderen.¹¹

Net als van Willem Witsen is ook van het atelier van Israëls een foto bekend, gemaakt in 1903 (zie afbeelding 12 op de volgende pagina). In tegenstelling tot de foto's van het atelier van Witsen, waarin de ruimte eigenlijk alleen als achtergrond diende en het de handigste plaats was de foto's te maken, is in deze foto met opzet voor het atelier gekozen. Het eerste wat opvalt bij het zien van de foto is de geësceneerde vorm van de afbeelding en het grote aantal kunstwerken dat wordt getoond. De schilderijen zijn zo opgesteld dat ze allemaal goed te zien zijn. Israëls wilde blijkbaar tonen wat hij had gemaakt in plaats van de kunst voor de nieuwsgierige beschouwer te verbergen. Een stuk of vijf van de werken wordt op een ezel tentoongesteld, anderen leunen tegen de ezels of een meubelstuk aan.

Te midden van al deze kunstwerken zit Isaac Israëls zelf, op een stoel, keurig in pak. Het zijn niet de meest geschikte kleren om in te schilderen wat, naast de opstelling van de schilderijen, een aanwijzing kan zijn dat Israëls voor deze foto heeft geposeerd en dat het geen toevallig gemaakt kiekje is. Wel hangt aan het haakje aan de deur iets dat voor schilderjas door zou kunnen gaan. Dit zou een aanwijzing kunnen zijn voor het feit dat er wel degelijk in dit atelier gewerkt werd. Hij heeft, heel nonchalant, zijn linkerhand in zijn zak en zijn linkerbeen over de rechter geslagen. Naast hem

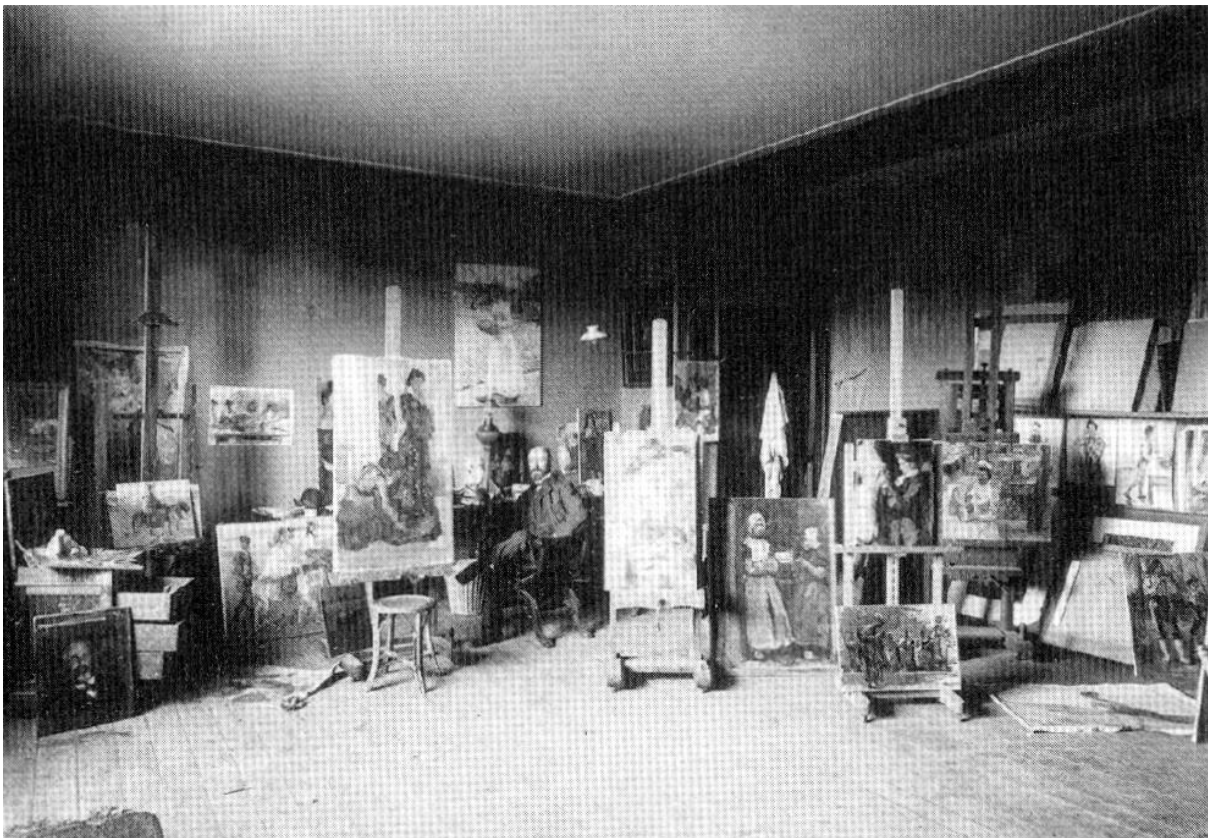
---

¹⁰ A.M. Hammacher, *Amsterdamsche impressionisten en hun kring*, Amsterdam 1941, p. 63.

¹¹ S. de Bodt, *Isaac Israëls 1999* (zie noot 3), p. 84.

staat een kast of bureau (het niet helemaal goed te zien door de kunstwerken die ervoor staan) met daarop onder andere een lamp.

Aan de muur hangen schetsen en nog meer kunstwerken. Helemaal rechts op de foto staan onbeschilderde doeken op een plank tegen de muur. Op de vloer liggen dezelfde kale houten planken die ook op de foto's van Witsen uit 1892 te zien waren. Op deze vloer zitten verfspetters die er ook weer op kunnen duiden dat Israëls daadwerkelijk in dit atelier werkt.¹² Zoals gezegd komt de foto erg geposeerd over. Het enige wat hiervan afwijkt, zijn de twee tekeningen die links en recht op de foto op de grond liggen en de prop die aan de linkerkant van de afbeelding te zien is.

Afb. 12. Sigmund Löw, Isaac Israëls in zijn atelier aan het Oosterpark, 1903, ontwikkelgelatinezilverdruk, 19.7 x 28.2 cm, RKD Den Haag.

Een kunstenaar waar Israëls veel bewondering voor had, was George Hendrik Breitner (1857-1923). Deze schilder en fotograaf zal in het komende hoofdstuk aan bod komen.

¹² M. Jonkman (red.) en E. Geudeker (red.), *Mythen van het atelier. Werkplaats en schilderpraktijk van de negentiende-eeuwse Nederlandse kunstenaar*, Den Haag 2010, p. 32.